

LBRIS

We know
books

IONEL TEODOREANU

GOLIA

-roman-

LIBRIS

We know
books

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TEODOREANU, IONEL

Golia / Ionel Teodoreanu. - București : Antet Revolution, 2024

ISBN 978-973-636-585-0

821.135.1

Tehnoredactare și copertă: Dorin Ursu

VOLUMUL I CASA DE PESTE DRUM

*Îți închin și dăruiesc, Lily, această carte
pentru care am primit răsplata prețurii tale.*

PARTEA ÎNTĂI
CASA DE PESTE DRUMCAP. I.
Semnele

Relatările de mai jos cuprind date prealabile întâlnirii lui Adrian Arabu cu Ioil Hună și Veronica Hartular în Bucureștii de după război, și n-au niciun raport cauzal cu încrucișările de vieți care deschid seria exterioară a ciudatelor întâmplări, — dar necunoscând aceste date, cititorul n-ar fi decât un oaspete pofțit în casă, dar uitat în prag.

Adrian Arabu își petrecuse o bună parte a copilăriei de sub zece ani, la ferestrele modestelor case locuite de părinții lui, pe scândura uneori îngustă, alteori încăpătoare, a pervazului, acolo unde stau oalele cu flori, gutuile și câteodată primăvara o pisică muiată în soare. Desele lui bronșite de atunci explică, și poate sunt explicate în parte, de acest compromis între „afară” și „în casă”, loc ferit de vânturile fâțișe, însă expus curenților perfide. Dar asta nu interesează decât pe mame. Ceea ce-i semnificativ și merită să fie reținut, e că pervazul ferestrei nu era pentru el un loc în spațiu și o atitudine fizică, ci mai cu seamă o predilectă atitudine sufletească.

Un copil constrâns să-și petreacă ziua la fereastră, va exclama neconținut, c-un ton de rugămintă scâncit amenințătoare: „Mamă, de ce nu-mi dai și *mie* drumul afară?” — convins, cu drept cuvânt, că prigonirea la fereastră e o privațiune de viață, adică de mișcare liberă, dincolo de zidurile tiraniei părintești. Și chiar dacă fereastra captivității e o fereastră de tren, copilul va întreba mereu: „Mamă, când ajungem?”. Pe câtă vreme Adrian, după o amiază petrecută la fereastră, avea impresia că vine de afară, întorcându-se acasă; în așa măsură încât involuntar spunea mamei lui acel „bună-seara” al revederilor după absența zilnică.

De la fereastră, Adrian — acasă îi spuneau Puiu — trăia viața marginal, fără să aibă sentimentul că renunță la ceva neparticipând direct și activ la viața de afară.

Astfel, acest copil cuminte — adică neturbulent — și cam anemic,

socotit plâpând și de medici și de solitudinea unor părinți care pierduseră un copil înaintea lui, — deși trăia mereu în casă sub ochii mamei, era de fapt mult mai independent decât cei care hoinăresc pe ulițe și maidane, lăsați de capul lor. Și cu toate că-l vedea mereu cu profilul lui de camee a ferestrei, Mariela Arabu nu știa nimic din ce făcea el, fiindcă faptele lui, complice ale celor întâmplare în afara casei, se petreceau în sufletul lui, nevăzut ochilor mamei, clădind încet fundul submarin al viitorului.

*

La finele anului școlar 1916, ivindu-se o vacanță la catedra de Istorie, curs superior, a Liceului Matei Basarab, tatăl lui Adrian, eminentul profesor Lucian Arabu — ieșit întâiul la examenul de capacitate — fusese transferat de la Turnul-Severin în Capitală. Își adusese familia în a doua jumătate a lui Iulie, abia după ce-și găsisse casă, începând din vreme aprovizionarea pentru iarnă: lemne, legume, etc....

Curând sunase mobilizarea. Lucian Arabu plecase la Regiment, trimițându-și familia, pentru orice eventualitate, la socrii lui de la Botoșani. Așa că în totul, Adrian stătuse la București în noua casă, adică la fereastra dinspre stradă, mai puțin de o lună: un clocotit sfârșit de Iulie și un început de August negru de muște.

Ei bine — acest „ei bine” e întrebuițat mimetic, fiind un tic al lui Adrian în clipele de însuflețire narativă — e foarte ciudat să vezi ieșind în răstimp de nici treizeci de zile, patru înmormântări din aceeași casă. Adrian le privise pe toate patru pornind de la poarta casei de peste drum, urmate — și asta marea straniu — de o singură persoană, aceeași: Ghebosul. Fiindcă era îmbrăcat în negru — ghetede culoarea gândacilor de umbră umedă, cu bot lung și tocuri femeiește nalte, haine negre, mănuși negre, cravată neagră și pălărie neagră —; și fiindcă era hâit trupește din cale-afară — ghebul se bomba distanțat, perpendicular pe trup —, Ghebosul semăna cu un pian cu coadă, în mic și diform.

Adrian avea impresia că dacă l-ar atinge cu un deget, ar fi răsunat lung, imbinând vibrații de lemn uscat și zumzet de coarde metalice.

Dar nu l-ar fi atins pentru nimic în lume. Îi inspira repulsie, ca o lădiță cu șerpi, guzgani și gândaci scortoși.

O casă în care stă un ghebos e mai mare — prin contrast — decât o casă locuită de oameni normali; dacă ar fi, prin absurd, proprietatea unui păianjen sau a unei caracatițe, dimensiunea ei subiectivă ar spori, dilatată de fiorul din spinarea celui care o vede fără să intre.

O casă în care au murit — la scurt interval — patru oameni necunoscuți, lăsând în urma lor patru odăi goale și un ghebos viu, e mult mai mare — amplificată de mister și pustiu — decât o casă vastă pur și simplu, prin dimensiunile ei concrete.

Și în sfârșit, în ochii unui copil de nouă ani, cu ușoare febricitări și cu vitalitatea absorbită de închipuire, nu cheltuită în zburdălniciu, — o casă necunoscută, privită de peste drum, de la o fereastră, va apărea mare cum niciodată n-ar putea fi în ochii unui om matur.

Dar casa de peste drum era într-adevăr mare — în lung, ca hambarele de grâu colindate de guzgani —, arhaică și misterioasă, situată pe strada Radu Negru, alături de un loc viran, cam prin apropierea bisericii lui Bucur, nu departe de lenea pământie a Dâmboviței. Un zid posomorât, din acea piatră întunecată ca Nordul, și dură, cuprindea de jur-împrejur casa întinsă pe două străzi, răsărind cu două caturi greoaie, cu ferestre oblonite, dușmane luminii, întoarse în ele însele ca hrubele zoologice ale marilor buhne.

Prin nimic această casă nu aparținea Bucureștilor. Era acolo singură cu soarta ei, ca o corabie ciumată abătută din calea navelor. Casele de primprejur parcă se fereau de ea. O îndepărtare în timp le despărțea repulsiv substanțele.

Poarta casei, de lemn afumat, naltă, groasă, grea, de stejar chilos, ca un dulap al vânturilor, era cuprinsă sub bolta de intrare. De fruntea arcadei atârna un felinar de fier, cu sticlele sparte, care se clătina scârțâind în bătaia vântului, ca cele de la cimitir. Niciodată nu ardea, ceea ce sporea, de cum se înnopta, întunecimea casei și a porții.

În timpul zilei, sub boltă ședea un cerșetor de culoarea țuhalilor, cu nasul mâncat. Pe-această poartă, cât timp o privise Adrian, ieșiseră numai cele patru înmormântări, urmate de Ghebos. Încolo, nimeni. Închisă mereu — simțeau zăvoare în masiva ei neclintire

cu felinarul spart de-asupra, și cerșetorul fără nas, dedesubt.

De altfel, Adrian nu-și închipuia ieșind pe o astfel de poartă decât sicrie și călugări cu fața acoperită. Și într-adevăr, poarta, zidul și casa evocau mănăstiri din vechile fumegări ale timpului, cu ziduri groase și umede, mucegăind în preajma munților cețoși.

O altă ciudățenie a acestei case era clopoțelul. De la fereastră Adrian îl auzea în fiecare seară. Nu răsună într-un loc. Înconjură încet toată casa, numai când se lăsa noaptea, și nu, era dulce și vesel ca cele care vestesc recreația în școli, ci sinistru. Parcă lătra cânele pământului prin limba lui, încercuind cu un hotar de vrajă, masivul întuneric al masivei tăceri.

Vasăzică: înmormântările, ghebosul, casa și clopoțelul.

Acum vin copacii și corbul.

*

Aripa casei dinspre fereastra lui Adrian era învăluită de crengile cu frunză lată a doi copaci, rămași acolo parcă dintr-un codru de altădată, atât de mari și de arhaici erau. Dacă pietrele și copacii, dezmoștindu-se din adormirea minerală și vegetală, ar fi să-și aleagă locul și tovarășii nu după voia omului, ci după a lor, casa și copacii ei s-ar fi adunat laolaltă doar cu câteva biserici vechi ale Bucureștilor, de pe vremea lui Dumnezeu și-a Diavolului. Restul le era străin.

O dată, Adrian fusese deșteptat din somn cam pe la miezul nopții, de falsa dimineată a lunii pline. Când se trezea dimineța, mișcarea lui instinctivă era să ridice storul. Așa făcuse și atunci, încă amețit de somnul neisprăvit, dându-și îndată seamă că noaptea nu plecaseră. Privise totuși casa de peste drum. Sub lună, copacii din față păreau adânci în sus, ca niște fântâni deschise-n cer. Frunzișul lor nu primea lumina lunii înlăuntru. Erau în noapte ca o altă noapte, mai neagră, mai compactă și mai trufașă, cu glasuri și mai de șoaptă decât ale nopții astrale care primea stelele și luna îndulcindu-și întunericul.

Și deodată, din desimea întunericului, un zbor se desprinsese, desfășurându-se, înnegrise luna, și așa cum suflarea furtunii ar mistui flăcările unui policandru, lăsându-le să fumege încețoșate, — stinsese în ochii copilului înstelarea cerului și luna, făcându-i inima să

pâlpâie vast în clipa vastei înnoptări... Apoi totul se reaprinse iară: noaptea cu aștrii, bătaile inimii...

Ce fusese?

Un corb.

Desigur.

Casa de peste drum era o casă; copacii ei, copaci. Deci pasărea desprinsă din miezul nopții copacilor de peste drum, era un corb.

Dar Adrian știa sigur că ziua, corbul acela nu era nicăieri pe pământ.

*

În pat se gândea la casa de peste drum ca oamenii mari obsedați de o ființă pe care o iubesc sau urăsc, legați de ea prin adâncuri.

Ceva mai lăuntric decât vecinătatea zilnică îl apropia de această casă. Singură, în piatra ei mută, fără de oameni care s-o însuflețească la ferestre și la poartă — căci cerșetorul ca și felinarul stins era „ceva” la poartă, nu „cineva” —, casa stătea ca un gromolnic cu litere necunoscute, deschis sub ochii copilului. Se întâmpla ceva acolo — ca în cărțile tainice — și el nu știa să deslușească. Parcă i se umfla inima ca în somn când vrei să te urnești fără să poți, — și nu izbutea să cetească în cartea zidurilor vechi în care erau Corbul, Ghebosul, Înmormântările. Cerșetorul și Clopoțelul, ca niște semne zodiacale.

Creștea noapte cu noapte un fel de neliniște în el, ca un foc de comoară, neliniștindu-i somnul și fărâmițându-i-l.

Dar mai ciudat decât tot ce-i venea dinspre casă și ce nu-i venea, era credința că ceva din el și cu el se desfășura în casa cu zid mănăstiresc. Parcă mai trăise acolo, de mult, într-o îndepărtare a vremii și a vârstei, ca moșnegii care nu-și mai aduc aminte și totuși parcă recunosc locuri ale tinereții lor, cum ai ști obrazul dar nu și numele.

Dar el era copil cu ani puțini, tânăr și-n luni nu numai în ani. Și atunci venise întâia oară la București cu părinții lui.

Nu-și putea da seama, nici dezlega. Mîntea lui deschisă întrebărilor era un ghioc plin de zvonuri care nu vor să devie vorbe.

...Poate că uneori sufletul exaltat și limpede al copiilor pătrunde atât de departe în vremea neîncepută, încât viitorul rămâne în urmă

și le apare vag ca declinul unei amintiri.

Cu ochii înroșiți de plâns, mama lui își ducea mereu batista la nas, și împacheta, gășind cu fiecare aplecare a feții asupra lucrurilor casei, parcă alte vești rele și alte izbucniri de plâns; în răstimpuri, își răsturna capul pe spate, cu un gemăt scurt, ca și cum ar fi durut-o ceafa. Alteori rămânea cu mâinile împreunate și ochii mari și duși ca cei care privesc marea sau munții întâia oară. Ea vedea moartea la toate ferestrele. El era mic și n-o vedea decât pe mama lui.

Lucian Arabu în genunchi, pe jumătate militar — tunica și-o lăsase pe scaun, mergând prin casă numai cu picioare străine —, împătura rufe în lada de campanie care, de lemn prost, semăna cu racla unui mort sărac. Plutea prin casă mirosul acela de rufe spălate, de stofe cu scipiri de naftalină, de cufere coborâte din pod, — miros caracteristic plecărilor de vacanță. Dar vacanța pentru care se pregăteau era războiul. Mobilizarea venise peste noapte ca o telegramă urgentă, aducând în casă obraji palizi și o altă inimă, mult mai grea, în pieptul oamenilor.

Cu pelerina pe umeri, cu bereta în cap, c-un fular în jurul gâtului delicat, — Adrian se plimba printre cuferele și lăzile gata de ducă, în casa prea sonoră, cu pereții înnegriți de găuri și cuie, numai având răbdarea de a sta la fereastra lui. Aștepta ceva: un îndemn, un gând. Trebuia să facă ceva și nu știa ce. Găsise: o minge roșie uitată într-un colț sub ediția specială a unui ziar care anunța cu litere groase intrarea României în război. Mingea însemna joacă pe-afară. Cu ea în mână ieșise în stradă. O amiază cenușie, învăluită. Parcă stăruia o lumină de lună în acea amiază. Sau poate mai degrabă preajma zidului casei de lângă el — nu mai era ca până atunci: de peste drum — micșora puterea zilei și a luminii, dându-le ceva din miezul de noapte cu lună.

Nu s-auzea nimic decât sângele vuid în urechi. Înainta spre poartă, pe lângă zid, fără să știe ce va face, incredințat însă că trebuie să facă ceva.

Cerul era acolo, de-asupra zidului. Amiaza era acolo, cu lumina

ei. Orașul trăia de jur împrejur cu toate zgomotele lui. De unde atunci impresia de leșin, de somnolență, de mare tăcere, de înde-părtare, de singurătate?

Cerul acolo, acolo amiaza, acolo orașul, — și parcă erau dincolo. Dar nici el nu mai era acolo. Toate se întâmplau ca departe, la un capăt de lume vecin cu somnul poveștilor. Nu mergea pe lângă un zid, ci pe lângă ceva presimțit dar nevăzut din sufletul lui, ca un zbor tăcut în noapte. Trăia atât de intens încât mâna-i nădușise rece pe mîngăia roșie, ochii îi ardeau lucioși în tremurul genelor, și buzele-i erau aproape de țipăt.

Mîngăia zvâcnise ca o inimă a clipei miraculoase, dându-i viață și moarte totodată, cu saltul ei peste zid.

Spinarea copilului se încovoia, străpunsă de fiori. Aștepta ceva îngrozitor: un bubuit și o prefacere în aburi și cenușă; un nechezat sălbatic și un galop cu aripi; o izbucnire de nouri cu trăsnete; un vâjâit de vânt; o noapte neagră cu tunete și prăbușiri...

Nimic.

O tăcere de frunze care-și scad glasul de vară învățând șoaptele toamnei. Liniștea ca de mătase uscată, gata să se taie, care acoperă spre toamnă locurile vechi, mormintele.

Zidul era tot acolo: zid.

El tot lângă zid: el, neschimbat.

Își privise cu mirare — venind parcă de departe și regăsindu-se — mâna goală: cine-i luase mîngăia?

...Așadar căzuse peste zid.

Și totuși nu se întâmplase nimic. Era trist și ostenit: convalescența marilor emoții.

Parcă strigase pe cineva, și nimeni nu venise nici nu răspunsese.

În fața casei părintești se oprise trăsura pentru gară.

Mai avea numai câteva clipe.

Ajunsese în fața porții cu felinarul stins.

Cerșetorul era acolo — os, răni și zdrențe — cu falangele întinse sub boltă.

— Cine stă aici?, întrebă în șoaptă copilul.

— Asta-i casa lui Golia.

LBRIS

CAP. II.
Drumul cel de taină

Într-o noapte la Botoșani, Adrian visase o minge roșie căzută în iarbă. Se deșteptase chiar în clipa când întindea mâna să și-o ia — era mingea lui — cu acea poftă tactilă a copiilor gata s-apuce jucăria dorită: zmeu, bilă, praștie, minge.

Deschisese ochii. Mingea era în vis, aproape și departe ca în oglindă. Pe plapuma aburită de lună, mâna goală, — rămasă în urma visului, ca o iarbă călcată.

Treaz, ascultase impulsivitatea din somn, dorind mingea rămasă la București. Și-o amintea nu numai cu mintea, dar și cu palma. Într-o parte, pojghița lacului lucios era intactă; pe-alocuri lacul se desprinsese și cauciucul apăruse cenușiu ca o spinare de șoarec; iar în altă parte, lacul plesnise fin, zbârcind mingea. Ținută în palmă se încălzea mirosind a cauciuc încins. O avea demult. I-o dăruise mama lui. Se juca rar cu ea. Dar o ținea în mâini deseori, stând la fereastră.

Acum mingea era *acolo, singură*, după zid. Parcă se temea s-o privească acolo unde era acum. Și totuși nu se putea uita într-altă parte.

Văzuse deodată, într-un fel de izbucnire lăuntrică, mingea din vis, jos, în iarba casei de peste drum, la picioarele copacilor din care zburase corbul. Parcă îl privea mingea roșie cu o spaimă atât de mare, încât îi venea să țipe.

Și nu se mai uitase la minge. Zidul luminat de lună îi lua vederea, amortindu-l. Totuși, și pe zid vedea umbra mingii. Ciudat! Zvâcnea de parcă ar fi fost umbra inimii lui. Și deodată pe zidul orbitor de alb, ca o pânză luminată de soare, apăruse crescând o umbră uriașă, ca sulul unei fântâni care-ar ieși din pământ. Umbra se înălța, se îngroșa, ca un șarpe care s-ar umfla în inele, revărsându-se vertical. Și-apoi din coloana umbrei mari se desprinsese o altă umbră, ca o creangă dintr-un trunchi, dar o creangă cu degete vii, care se lăsa încet asupra mingii, până când inima stătuse.

Și Adrian gândise atât — treaz? sau prin vis? —: „Mingea mea e în mâna lui Golia”.

*

Aceasta fusese întâia încercare — involuntară și nedorită — de-a materializa fabulosul cuvânt: Golia. De altfel, în clipa când încercase să-și închipuie că Golia e cineva, nu îndrăznise să-și privească închipuirea fățiș, ci întorsese capul, văzând numai umbra ei pe zid.

Golia pentru el nu era un nume — numele e al cuiva —, ci un secret aflat din gura cerșetorului. Un secret mai înfrorător decât cele din povești, fiindcă nu era nici casă cu stafii, nici fântână cu fundul în iad, nici Zmeu închis într-un butoi: toate acestea începeau cu un „a fost odată” scris într-o carte, sau spus de-o gură de om care povestește.

Dar „asta-i casa lui Golia” *era*, ca și cerșetorul de la poartă, fără să fie nimic totuși. Apăsât de secretul cuvântului, visa lucruri ciudate.

Într-o noapte Ghebosul apăruse întocmai, ca cineva care intră pe ușă fără să bată. Îi făcuse semn cu degetul. Cui? Lui. Da. Căci în odaia visului nu mai era nimeni alt. Buzele Ghebosului alunecau într-o parte ca pentru surâs; însă o față de ceară nu poate surâde: se strâmbă, topindu-se.

El nu izbutea nici să fugă, nici să înainteze.

Era ca o plantă cu inimă și spaime. Atunci Ghebosul făcuse alt semn și pământul îl adusese spre Ghebos, ca un saltar tras. Se oprise. Ghebosul se întorsese cu spatele, ca și cum s-ar fi răsucit pe un șurub. În gheb apăruse o ferestruică zăbreliță. Se uitase prin ea. Nu văzuse decât o lumânare, o lumânărică de ceară, încovoiată ca cele care ard pe colacii de moarte ai țăranilor.

Dar cine era mort acolo, într-un gheb?

Și îi venise să țipe fiindcă lumânarea ardea lângă o minge care fusese roșie și acum era galbenă ca obrazul morților.

*

Într-altă noapte i se arătase o cheie care înainta târându-se, cum par că umblă singure firele de paie duse de furnici. După o clipă de la apariție, cheia nu se mai isprăvea. Trecea mereu prin fața ochilor ca trenurile de marfă care te opresc la barieră când ești grăbit.

Enormă, curgea ca un fluviu de fier fără maluri. Dar era cheie. Și prin vis gândise fulgerător: Ce lacăt trebuie să descuie o astfel

de cheie? La ce ușa trebuie să fie un astfel de lacăt? Dar după ușa ce-i? cine-i?

Se deșteptase c-un înec al respirației în fața imensității.

Golia!

Nume ascultat în tăcerile adânci, deschise ca ogoarele arate, la miez de noapte neagră.

Parcă era numele de nimeni altul decât el știut, al unui ocean vânat, dincolo de calea corăbierilor, sau al unui vânt cu gemete de pe hotarele morții.

*

Tot la fereastră își petrecea timpul liber, dar și fereastra dădea tot asupra gândurilor lui.

Într-o zi, chinuit de cuvântul aflat din gura cerșetorului luase o hotărâre mare și secretă, își pregătise dintâi sufletul ca cei care se duc la moarte. Trebuia să se îndepărteze de casă, fiindcă ceea ce avea să facă era primejdios; își amintise că tatăl lui, odată, vrând să încerce un revolver vechi, se dusese în dosul casei, tocmai în fundul ogrăzii, acolo unde răsare luna, o floarea-soarelui și capul pisicii vecinului.

În ziua aleasă pentru săvârșirea tainicei fapte, se îmbrăcase cu paltonul, furișându-se pe ușa de dindos, care dădea în livada bunicilor de la Botoșani.

Sărise gardul, stângaci, agățându-se cu mâinile lui prea fine, parcă fragile, dar clocotitoare de impulsivitate.

Apucase pe o uliță pustie. Vârtejuri de vânt se zbăteau prin colbul posomorât de toamnă. Frigul era sur și trist ca și armatele rusești.

Ajunsese în câmp. Niște soldați înconjurau un tun ridicat dușmănos ca o uriașă caradașcă. Se abătuse dintr-acolo.

Ziua era de culoarea bulgărilor de sare: vânat sură. Clipă nehotărâtă între ploaie și fulgi, când vântul e plin de gemete, de tânguiri și de lungi țipete ascuțite ca cimitirele evreiești după miezul nopții. În clătînările vântului, ciorile se ridicau dese ca roiul muștelor de stârv, se roteau, văitându-se, și iar se lăsau croncănind a iarnă.

Întâlnise o babă legată cu tulpănegru care-i acoperea și gura; ducea în spate niște surcele. Vorbea singură, uitându-se în pământ.

Putea să fie și Sfânta Vineri.

Apoi un câne trecuse cu spinarea zburlită, cu ochii sperioși, cu coada între picioare, jigărit.

O vacă întorsese capul după el, privind-l, necuvântătoare, cu ochii ei de Maica Domnului.

Apoi cumpăna unei fântâni îi arătase să întoarcă drumul.

Un glas spunea: Du-te îndărăt cu baba, cănele și vaca.

Altul spunea: Du-te înainte.

Dar mai adânc în el, acolo unde-s spaimele, visurile și tăcerile, răsuna: Golia, Golia, Golia, — ca mugetul vapoarelor în ceață.

Ceasul era de înserare. Umbrele se adunau ca lupii, târâș.

Era atât de singur pentru fapta lui, că se alăturase de un copac crescut acolo în câmp ca în așteptarea unui trăsnet.

Închisese ochii.

Înceștase mâinile una într-alta.

Își ghemuise spinarea.

Parcă era la capătul lumii, pe vadul apei morților.

Strigase tare: „Golia”.

Și așteptase să se prăbușească lumile în jurul lui, să izbucnească nopți, să cadă munți, să urle mări.

Glasul se ridicase și căzuse mort.

Apoi din nou, cum strigi pe cineva de pe un alt mal strigase: „Golia”, — așteptând s-audă apropierea de furtună a unui mare pas, între cer și pământ.

Și nu venise nimeni.

Câmpia, croncănitul ciorilor, vântul și noaptea tulbure.

Nu mai avea niciun secret.

Încă o dată murmurase cu glas scăzut și ostenit: „Golia”. Dar cuvântul nu mai suna. Parcă scutura cenușa unui mort.

Se înapoiase în lumea fără de povești, în lumea oamenilor. Nimeni pe șosea. Înalți și firavi, stâlpii de telegraf mergeau cu spinarea plecată, ducând sârme fără rândunele, pline de gemetele vântului.

Acasă îl căutau cu lămpi, pe-afară.

—De unde vii? Ce-ai făcut?

Ședea palid, mut, ud de burniță, cu ghetetele prăfuite cleios, cu fruntea învinsă, cu spinarea grea, între oamenii mari care-l certau

ca pe copii, tocmai în ceasul când își pierduse copilăria lepădată în câmpul cu ciori.

CAP. III.

Cartea care începe cu o fereastră

Cerul era albastru ca deasupra unei corăbii cu rodii și cântece napolitane.

Viața Bucureștilor începea alegră în această întâi zi deplină de primăvară. Pasul trecătorilor de dimineață și chiar munca, se învecinau cu dansul și cântecul, ca în orașele meridionale. Soarele nou colorase străzile și bulevardele în galben de sulfină. Aerul era limpede, ager, cu vibrații de apă curgătoare. Se deschideau ferestrele caselor, vesel, pornind c-un salt în primăvară; și parcă după fiecare nu erau decât fete de șaisprezece ani.

Din loc în loc, leneș la pândă, răsăreau țigăncile lui April, cele cu miros de mahorcă și obraji de lut creț, care cu șoaptă lungă, umeri galeși și ochi codați, îți desfac și-ți arată cu palmele lor pământii, din toporași sau violete, sânii de fată mare, ai primăverii, să și-o vândă pe nimic.

*

De dimineață de când intrase în București — după o absență de cincisprezece ani —, Adrian Arabu avea impresia că pierduse ceva. Nu un obiect: asta nu l-ar fi neliniștit, fiindcă „Fata Motanului”, singurul lucru la care ținea, era în buzunarul hainei, într-un caietel cu scoarțe de mușama neagră, scris mărunț și des. Parcă pierduse ceva imaterial, ceva sufletesc. Bucureștii nu semănau — cu ce? Cu Bucureștii.

Cu care București? Cu unul de demult, zugrăvit ca într-o carte citită când era copil, pe vremea ferestrelor. Venise de la Iași convins că Bucureștii sunt un oraș cu o tonalitate medievală de burg greci, posomorât, cenușiu. Și iată orașul sub ochii lui, ușor, luminos, fluent, plin de fete, de tramvaie colorate, de vitrine, de afișe: debarcader meridional al vieții de primăvară.

Urcase încet Bulevardul, spre Calea Victoriei, venind dinspre Cișmigiu. Treceau pe lângă el, luându-i înaintea, studenți și studente — dar parcă toți erau studenți și studente în adolescența anotimpului —, cu vorbe și râsete răsunătoare, îmbogățind marele zgomot tânăr al Bucureștilor de primăvară.

Se descoperise, participând mai direct la intrarea trupului în aer și lumină. Unde sprintene de vânt, ca de pe o terasă mediteraneeană, îi zburleau firele de păr, alungându-i-le, răspândind mirosul acela cast de blăniță nouă și țărână călduță, al puiului de om.

Purta pardesiu și fular din care gâtul răsărea gol, subțire, alb, ușor aplecat, dând o blândețe convalescentă obrazilor.

Unii tineri necunoscuți, întâlniți undeva, din întâmplare, știi că seamănă cu vreun bărbat al neamului lor. O duritate născândă în falcă, frunte, nas, bărbie, ochi și gest, denunță absența aliajului feminin din făptura lor exclusiv virilă, predestinată faptei brute: fie mărunță, fie mare.

Iar alți tineri, iarăși din întâmplare întâlniți, necunoscuți de asemeni, știi sigur că seamănă cu tinerețea mamei, a bunicei sau a străbunicei lor. Și evocarea tinereții acelei femei necunoscute, care-a murit sau e bătrână, emoționează, dându-le lor farmecul portretelor de fată, descoperite în albume sau în cadre la anticari.

Astfel se înfățișa Adrian Arabu. Semăna pesemne cu o fată din neamul lui, înainte de-a-i fi fost mamă, bunică sau străbunică, în zilele ei de liliac alb.

Poate că de asta părea vechi și tânăr laolaltă, apropiindu-se tare ușor de inima celui care-l privea ca întâlnit în amintire.

*

Dar nu-l privea un om, ci o carte.

Odată cu apariția ei, impresia stăruitoare că a pierdut ceva, pierise.

Se oprise în dreptul librăriei „Cartea Românească”, a cărei vitrină literară lansa un nou roman, intitulat: „Casa de peste drum”. Autor: „Veronica Hartular”.

În clipa când privea cartea, i se păruse că-i răsare un lucru intim

cunoscut, că *revede*. Citise din nou titlul și numele autoarei: nu cunoștea. Atunci?...

Un timp, chipul păruse că ațipește, apoi că ascultă, ridicându-se în lumină cu ochii întredeschiși și fruntea deasă, căutând străveziul amintirii.

Nu găsise.

Intrase în librărie. Raze de soare pulverizat, aprindeau luciul copertilor galbene, roșii, verzi albastre, portocalii, dând încăperii cărților o lene luminoasă și multicoloră.

Pe cât era de înviorată viața de-afară, pe-atât era de lentă și toropită cea dinlăuntru. Cărțile încălzite de primăvară, și în contrast cu ea, aveau mirosul lucrurilor abia scoborâte din pod pe sub un zbor de rândunică.

Luase de pe un raft romanul cu foile netăiate, deschizându-l la întâmplare. Zig-zag-ul privirii întâlnise de trei ori cuvântul „fereastră” pe aceeași pagină.

„Casa de peste drum”; „fereastră”: parcă voiau să se deschidă ochi în el, ochi de demult închiși sub pleoape de piatră. Stătea tulburat, privind cartea din mâni ca pe o scrisoare cu vești care ating inima, înaintea de-a le cunoaște.

Răsfoind mai departe descoperise foile volante ale unei reclame editoriale, intercalate între file. Citise:

„Acțiunea romanului începe în vara anului 1916, deși romanul n-are nimic comun cu războiul.”

Sunt tresăriri atât de lăuntrice că obrazul și mâinile nici nu le înregistrează; cum ar cădea de pe vârful unei crengi cu fructe coapte o stea care ședea în rând cu ele.

„...Eroina, pe care autoarea nu o numește, nici n-o descrie, mărgininu-se numai să vorbească despre ochii ei, e amenințată să-și piardă vederea în urma unui accident: decolare lentă a retinei. Oculistul îi recomandă imperativ liniște, nemișcare, întuneric și lipsă completă de emoții. Eroina se retrage într-o casă veche, pe care autoarea o lasă voit în necunoscut, numind-o odată, incidental „mănăstirea ochilor mei”, și mai spunând despre ea că e înconjurată cu zid, că e luminată cu lămpi de gaz și că din ea s-aud guzganii

„ca niște ceasornice subpământene”. Acolo, eroina trăiește în pat, la o parte de viață, înconjurată de noaptea artificială a ferestrelor oblonite.

Într-o zi visează că a orbit. Se scoală din pat, se duce la fereastră, dă la o parte perdelele, crapă oblonul, și privind pe fereastră vede pe „celălalt mal al vieții”, la fereastra casei de peste drum, un copil trist cu o minge în mână. Avea, spune autoarea, „tristețea gravă a lui Iisus copil zugrăvit în unele icoane cu pământul în mână”.

A doua zi, călcând tot în secret edictul medical, deschide iar oblonul, și revede pe copilul de la fereastră. Copilul acela necunoscut, având și pletele copilăriei, și vârsta trupului copilăresc, și mingea, dar fără de bucuria copiilor, — devine singura ei preocupare, ființa lui orientându-i viața spre o maternitate iluzorie, mai pasionată și mai plenară decât cea fiziologică.

Într-o zi, copilul de la fereastra casei de peste drum, *vine*, ca și cum l-ar fi chemat și ar fi auzit-o. Îl vede cum s-apropie de zid și-și aruncă peste el mingea.

Prima parte a romanului se isprăvește în ziua de 20 August 1916, culminând în acest fapt: mingea pe care i-o aruncă, sau o aruncă peste zid copilul de la fereastra casei de peste drum. Această minge a copilului trist, e un eveniment față de care războiul devine un simplu fapt divers.

În a doua parte a romanului eroina apare în casa de peste drum. Autoarea nu explică în ce chip a intrat. E musafir? e profesoara copilului? guvernanta lui?

Ea îl numește „Băiețel”; el îi spune „tu”. Viața ei de până atunci cu toate achizițiile ei culturale și experimentale, nu-i decât un material narativ adunat cu încetul pentru copil. De când a venit ea, Băiețel râde: ea îl învață să fie copil. Obrajii și ochii lui se înviorează. Ea nu-l deprinde să stea în casă, ci să plece din casă, să trăiască afară, în viața care e mereu frumoasă. Pe copilul acesta care sufletește e opera ei, îl vezi și îl auzi crescând. Așadar, romanul e al casei de peste drum. Decorul e casa de peste drum. Eroul e copilul care-ai fost odată la fereastra acelei case. Eroina de la începutul romanului, închisă în casa cu ferestre oblonite, nu-i decât un pretext, o introducere în viața copilului.

Copilul crește spre viață, se duce la școală, devine mare.

Și sosește ceasul plecării lui, ceasul despărțirii lor, pe care amândoi îl petrec la fereastra casei unde s-au cunoscut.

—Dar acolo ce-i?, o întrebă el arătând spre casa de unde a venit ea.

—Acolo-i casa de peste drum.

—Și-n ea cine stă?

—Eu.

—Tu! Dar tu cine ești?

—Eu sunt oarba de la fereastra casei de peste drum.

Abia atunci lectorul află că toată partea a doua a romanului, cea mai veselă, e fictivă, și că s-a petrecut în închipuirea eroinei care-a orbit cu ani în urmă, din 1916, având tăria mai mult decât spartană să fie ani de-a rândul mama unui copil fantomă, să-l crească în bucurie, să-l învețe să iubească viața, și să nu-i spună nici lui, nici lectorului, că ea stă într-adevăr în casa de peste drum, dar nu în cea cu ferestre vesele unde apare copilul adevărat, ci în cea cu ferestre oblonite, unde-i întunericul, și din care s-aud guzganii ca niște ceasornice subpământene...”

—Asta-i casa lui Golia.

Cu cincisprezece ani în urmă, cerșetorul de la poarta casei spusese aceste vorbe.

Adrian Arabu le auzise din nou.

Reapărea fabulosul nume îngropat de el în câmp pustiu, într-un amurg de toamnă; și întâmplările vieții deveneau ca ale somnului cu febră, sub ochi deschis de lună plină.

CAP. IV.

Ioil Hună

Lustragiile de sub Hotel Boulevard simțeau aripi în periile stufoase și cambrate, iar în mâni, acel delir profesional în stare să scoată un soare și din cel mai opac iuft.

Dintâi sosise o pereche de galoși vulcanizați, din provincie. Omul lor, cu melon, scurteică de piele și o servietă subțioară, se oprise la

un anume lustragiu, deliberat ales, interpelându-l familiar, în timp ce c-o simplă smucitură își lepădase galoșii flotanți.

—Dă-i drumu, șefule. O venit de-acu primăvara. Conu Lăzărică spunea: Ies haiducii, Ioil.

Lustragiul investit aruncase o scurtă privire cu zâmbet celor din dreapta și din stânga, dăduse c-o sfârlă șapca pe ceafă, scui-pase în palme a noroc și Doamne ajută, frecase, înșfăcase o perie prealabilă, se ocupase de buza pantalonului clientului care aducea glod tocmai din nordul Moldovei, și după ce isprăvisese cu unghia și peria raclajul pantalonului de Buhuși și pe-al galoșilor apocrifi, se năpustise cu două perii.

Adrian se oprise nehotărât. Venea încet la vale cu romanul cumpărat în mână, cu pălăria turtită subțioară. Client fără să vrea și fără să știe, lustragii decretaseră că e, solicitându-l imperativ, cu mâinile întinse spre picioarele lui.

—Poftiți! Domnul, facem frumos...

Și toate periile bătute cu spinarea de cutii, făceau cleamp-cleamp ca fălcile unor crocodili de lemn.

N-avea intenția să-și lustruiască ghetetele, dar îi venea greu să refuze, și tot atât de greu îi venea să aleagă pe unul anume din șirul solicitorilor.

Se hotărâse pentru cel mai aproape, a cărui mână îi magnetiza piciorul, devenind vecin cu primul client.

Între cei doi lustragii începuse o întrecere ca între vehiculele celor care vin de la gară, în timp ce limitrofii acestora deveniseră ostentativ indiferenți, reluându-și țigara și oferta mâinilor.

Clientul cu melon făcea parte din categoria semită a oamenilor care cunosc, de mult sau de curând, pe toată lumea și intră în vorbă cu oricine, vorba necostând bani ca telefonul.

Începuse, considerând discursiv ghetetele cu crepe ale vecinului:

—Strașnică invenție: ține și-i moale. Numai că lunecă și faci beșici.

Privise lateral, ca papagalii, întâlnind profilul lui Adrian Arabu: chiar dacă nu zâmbea, tăcerea tânărului de alături n-avea nimic antisemit. Vorbitorul clipise apăsător, comprimând parcă o mîncărime a conjunctivelor, și scuturase scurt capul ca cei care prizează

strănutul odată cu tabacul.

—Conu Iorgu spunea: Bre Ioil, asta s-o știi de la mine: Nu-ți lua femeie frumoasă și botină strâmtă. Că femeia frumoasă îți pune coarne și botina strâmtă îți dă bătăture. Iaca eu n-am...

Lustragii făcuseră haz.

Gândul lui Adrian era o oglindă în care chipul Veronicăi Hortular nu voia să apară.

Vecinul era gata. Își împacheta galoșii în ziarul „Adevărul” care-i mai servise și în tren la învelitul unei pastrame, punându-și-i în servietă că doar nu-și lustruise ghetele ca să fie un secret al galoșilor.

Trei boabe de apă picurate cu vârful degetelor se bulbucaseră pe botul ghetei lui Adrian; postavul lustrului suprem scârțâise, apoi lunecase intens și tangențial la dreapta și la stânga. Și gheata apăruse oglindă, alături de geamăna ei întru lustru. Adrian redevenise jenat stăpânul ghetelor.

—Mi-a părut bine. Cu cine am avut de-acu onoarea?

Se uitase cu mirare la mâna întinsă a vecinului său de picioare; apucând-o pasiv, murmurase un nume indescifrabil. Dar vecinul nu se mulțumise. Nasul i se ascuțise ca un râț de guzgan. Avea o curiozitate maladivă „de-a afla”, începând cu numele oamenilor.

—Cum ați spus? Scuzați, n-aud. Conu Bălucă spunea: Ioil, Ioil, scoate ceara din urechi și fă o lumânare pentru sinagoga ta.

Și efectiv, aplecându-și capul pe-o parte, introdusese în ureche degetul cel mic, făcându-l să vibreze repede, c-un ochi închis și gura strâmbă.

—Arabu.

—Îmi pare bine. Eu: Ioil Hună din Darabani. Omul boierilor, Dumnezeu să-i ierte. Coana Vochița spunea: Ioil, tu ești jidan de lux, păduche boieresc...

Și nu slăbea mâna lui Adrian, sechestrându-i-o ca negustorii din Orient, fiindcă mintea lui năvălise ca o mulțime pe o mie de drumuri, să găsească ce căuta.

—Stai, stai, stai. Ioil, unde ți-i capu de-acu! Arabu ați spus. Vasăzică Arabu. Poate sunteți din București?

—Nu. Vin de la Iași.

—Se poate. Nu zic. Mă rog, da n-ai stat mata cu familia la

București în 1916?

—Da.

—Na! Iaca-i bun. Și n-ai stat mata în strada Radu Negru?

—Nu-mi mai aduc aminte numele străzii.

—Poate nici numele proprietarului? Unu Lazăr Morărescu din Șalari?

Adrian ridicase din umeri zâmbind constrâns, neștiind cum să scape de omul-scai.

—Adică ce tot spun? Ioil, Ioil, te-ai prostit de-acu! Ce știe un copil? Nu te superi mata?

Adrian dăduse să plece. Vorbele interlocutorului îl pipăiau, îi mergeau pe haine, cu o insistență posesivă de ploșniță de hotel.

Dar Ioil îl apucase de un nasture al pardesiului.

—Mă rog, nu vă impacientați. Duduia Veronica a spus...

Numele-i căzuse pe inimă ca un gong pe talgerul care-l aștepta.

—...Ioil, numai tu poți să-l descoperi pe băiețelul de la fereastră. Și dacă-l întâlnești, întreabă-l dacă își mai aduce aminte de o minge roșie...

Adrian privise cartea din mână, apoi pe Ioil Hună din Darabani, care-i aducea o veste despre minge, și nu mai știuse dacă citește sau trăiește, dacă Ioil Hună și Adrian Arabu erau în carte sau în viață. În jurul lor treceau mulțimi de primăvară, automobile, trăsurile, tramvaie. O fată vie, întorcând capul cu beretă strâmbă pe plete băiețești, îl privise zâmbind peste umăr, cu sprincenele ridicate, trimițându-i culoarea și parfumul tinereții ei, ca un pumn de flori proaspete, de-a dreptul în obraz.

Ioil vorbea, reproducând cu buzele lui de misit, cuvinte care veneau prin ani și peste vremi, din casa lui Golia.

—...Și dacă ține minte o minge roșie, atunci să vie să și-o ia. Eu i-am păstrat-o.

Clipise, scuturând capul ca un cățel scos din apă.

—Conu Todiraș spunea: Ioil, tu ai o memorie ca Napoleon. Păcat numai că te-ai născut la Darabani.